

Kinnise lasteasutuse teenus

Egle Välba

Sotsiaalkindlustusamet

Pille Vaiksaar

Maarjamaa Hariduskolleeegium

Monika Feofanova

AS Hoolekandeteenused

Kinnise lasteasutuse teenus on mõeldud viimase abinõuna lapsele, kelle käitumine ohustab tõsiselt tema enda elu, tervist ja arengut või teiste inimeste elu või tervist.

Eestis osutatakse nimetatud teenust 2018. aasta 1. jaanuarist ning seda reguleerib sotsiaalhoolekandeseaduse § 130. Kõige äärmuslikumat meedet saab kasutada ainult juhul, kui last pole muul moel võimalik aidata. Abivajava lapse liikumisvabadus on piiratud ja seetõttu on kedagi sellele teenusele võimalik saata ainult kohtu nõusolekul.

Kellele on teenus mõeldud

Teenus on mõeldud kas suure abivajadusega või ka väär- või kriminaalteo toime pannud alaealistele. Samuti neile lastele, kelle puhul asendatakse vahistamine kinnise lasteasutuse teenusega.

Enne kui kohtule avaldus esitada, tuleb kohalikul omavalitsusel küsida Sotsiaalkindlustusametilt arvamust, kas lapse vabadust piirav meede on õigustatud. Seda tuleb teha nii teenuse esmakordsel taotlemisel kui ka selle pikendamisel. Sotsiaalkindlustusametis hinnatakse esitatud informatsiooni põhjal lapse käitumise ohtlikkust ja ohu ärahoidmise võimalikkust mõne vähem piirava meetmega. Kohalik omavalitsus jt teenusele suunata soovijad

saavad vabadest teenuskohtadest teada Sotsiaalkindlustusametist.

Tänavuse aasta 30. septembri seisuga olid kohalikud omavalitsused esitanud 51 taotlust ning Sotsiaalkindlustusamet oli vastanud 46 taotlusele. 40 taotlust toetati, kuuel juhul aga leiti, et last on võimalik toetada mõne vähem piirava meetmega. Karistusseadustiku alusel on kinnise lasteasutuse teenusele saadetud 16 last, neist viiel asendab see vahistamist.

Septembri lõpu seisuga oli ka teada, et kohus on otsustanud 40 lapse saatmise kinnise lasteasutuse teenusele, kahe lapse puhul peeti vajalikuks korduvsuunamist. Neist suure abivajadusega lastest on 38 normintellektiga ning kaks intellektihäirega.

Teenusele on jäänud suunamata 10 last, kelle puhul seda kaaluti. Neist viie puhul Sotsiaalkindlustusamet toetas teenusele suunamist, nelja puhul ei toetanud ning ühe lapse kohta esitatud taotluse võttis kohalik omavalitsus enne arvamuse saamist tagasi. Kahe lapse puhul on teada, et kohus ei rahuldanud kohaliku omavalitsuse avaldust, seitsme puhul valis kohalik

omavalitsus lapse abistamiseks mõne teise teenuse/meetme ning üks laps saadeti kandma vangistust.

Kinnise lasteasutuse teenust osutavad Maarjamaa Hariduskolleegium (haridus- ja teadusministeeriumi hallatav põhikool) ning AS Hoolekandeteenused Imastu Koolkodu (kuus kohta intellektihäirega lastele). Praegu pole teenuse pakkujat lastele, kes on põhihariduse juba omandanud. Novembris kuulutati välja riigihange, et sõlmida leping teenuse osutajaga, kes alustaks esimesel võimalusel teenuse osutamisega ka sellele sihtrühmale.

Töö Maarjamaa Hariduskolleegiumis

Maarjamaa Hariduskolleegium (MHK) osutab teenust 2018. aasta 1. jaanuarist. Koolile on see aasta olnud üleminekuage. Aasta alguses jätkasid hariduskolleegiumis õppimist õpilased, kes olid erikooli saadetud alaealiste mõjutusvahendite seaduse alusel. Uued õpilased lisandusid aasta jooksul vabanenud kohtadele kinnise lasteasutuse teenusele kas kohaliku omavalitsuse taotlusel või karistusseadustiku alusel. Viimast rakendatakse juhtudel, kui alaealine on seadusega pahuksisse sattunud.

Koostöös justiitsministeeriumiga võtab MHK õppima ka eeluurimise ajaks vahistatud noori, kellel puudub eelnev vanglakogemus. Eesmärk on, et teelt eksinud noor ei jõuaks kunagi vanglasse, vaid saab teenusel olles piisavalt tuge, et teha edaspidi õigemaid valikuid.

MKH spetsialistide koostöö kohalike omavalitsustega algab enne, kui noored teenusele jõuavad. Uue noore tulekuks püütakse võimalikult hästi valmistuda ja seada koos lapse, tema lähedaste ja kohaliku omavalitsusega esimesest hetkest ühised eesmärgid. Samuti tahetakse igati toetada

lapse pereliikmeid, keda on sageli hukka mõistetud ja kes on väsinud olukorrast, mida nad pole suutnud muuta. Koos tuleb muuta kodune olukord selliseks, et lapse koju naastes oleks tal seal piisav tugi ning ei toimuks tagasilangust. MKHs töötav mitmedimensioonilise pereteraapia (MDFT) spetsialist on suutnud muuta juba mitme lapse kojunaasmise kindlamaks ja peresuhet turvalisemaks. Samuti on väga oluline tugev koostöö lapse kodukooliga.

Põhikoolis saab igapäevaelu korraldada paindlikult, lähtudes lapse vajadustest, integreerides nii õpet kui ka huvitegevusi ja teraapiat. Vajadusel saavad lapsed ka toetavaid teenuseid: sotsiaalpedagoogilist tuge, meditsiinilist jälgimist ja tuge, loov- ja tegevusteraapiat, psühholoogilist nõustamist. Pärast õppetunde aitavad lastel aega sisustada ja toimetulekuoskusi omandada rühmakasvatajad. Lastele õpetatakse agressiivsuse asendamise treeningu ART programmi kasutades konfliktide lahendamist. Õpilased saavad kaasa rääkida tegevuste kavandamisel. Lapsed osalevad vähemalt ühes, paljud aga mitmes huviringis. Käiakse õppereisidel ja matkadel. Õpilasesindus on kaasatud ürituste kavandamise ja korraldusse. MKH on arenev ja õppiv organisatsioon. Mitmed töötajad täiendavad end kursustel ja õpivad kõrgkoolides. Töötajatele korraldatakse ka sisekoolitusi ning supervisioone. Kellel vaja, saab lisaks psühholoogilist nõustamist. Maarjamaa Hariduskolleegiumi moto on: teeme arengud võimalikuks. Seda järgitakse nii õpilaste kui ka töötajate puhul.

Abi AS Hoolekandeteenustes

AS Hoolekandeteenused on välja toonud, et teenuse nimemuutus selle aasta alguses ei ole nende töö sisu mõjutanud, kuna nad on töötanud sama sihtrühmaga ka varem.

Lähtutakse iga lapse individuaalsusest, arvestades tema iga, võimeid ja tugevusi, millele saab toetuda, ning vajadusi ja nõrku külgi, mida saab arendada. Olulised on kindlalt struktureeritud päev, tegevused ja kokkulepped. TEACCH, CARE ja Triple-C metoodika ja põhimõtted aitavad toetada autistlikke lapsi, keskenduda taastumisele, kohalolule ja tugevustele. Lastele püütakse pakkuda mõtestatud tegevusi, et toetada nende enesehinnangut ja -arengut. Side tegevusjuhendaja ja kliendi vahel luuakse päevategevuste käigus. Nii õpetatakse kliendile ka sotsiaalselt aktsepteeritavat käitumist. Tööd intellektihäirega lastega toetab alternatiivkommunikatsioon ja preemiasüsteem.

Koostöö kohalike omavalitsustega on hea, sest laste eestkostesutused on igati koostöövalmid. Teenuse sisu ja võimaluste kohta vahetatakse pidevalt teavet.

Enne lapse teenusele tulekut on tarvis kohtuda kõigi osalistega. Kohtudes selgitatakse välja lapse tugevad ja nõrgemad küljed, tema ja ta ja perekonna võimalused. See aitab lapse vastu võtta parimal võimalikul moel: kõik ettevalmistused tehakse just selle

lapse vastuvõtuks, personal teab, milleks valmis olla ja kuidas lapsega käituda.

Intellektihäirega lastega töötades on vaja ennast pidevalt täiendada ja arendada. Töö aluseks on kindlaksmääratud kliendi profiil ja koolitatud töötajad. Väga olulised on pidevad jätkukoolitused (sh VERGE) ning regulaarne supervisioon, et paremini toetada suure abivajadusega lastega töötavaid meeskonnaliikmeid.

Selleks et teenusele saatmine toimuks võimalikult selgelt ning kiirelt, töötab Sotsiaalkindlustusamet välja ühtset suunamisjuhust. See avalikustatakse ameti kodulehel.

Järgneva poole aasta jooksul analüüsib Sotsiaalkindlustusameti töögrupp kinnise lasteasutuse teenuse puudujääke (sh millised sihtgrupid on veel katmata) ning otsustab, milline sekkumine oleks tänapäevaste teadmiste alusel mõjusaim. Valdkonna edasine areng sõltub sellest analüüsist. **S**

Täpsem info:

www.sotsiaalkindlustusamet.ee

(Lapsed, pered → teenused lastele ja peredele → kinnise lasteasutuse teenus).